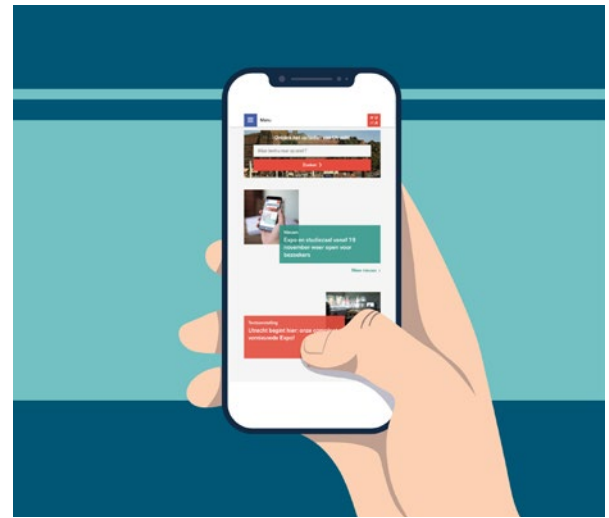


Jaarbericht 2020

HET
UTRECHTS
ARCHIEF





Online tijdens de lockdown

In maart 2020 kregen we te maken met de eerste lockdown vanwege de Covid-19-pandemie. De recent vernieuwde Expo op de Hamburgerstraat sloot de deuren, net als de studiezaal op de Alexander Numankade. Dankzij de enorme digitaliseringsslag van de afgelopen tien jaar konden veel gebruikers terecht bij onze digitale collectie. We schroefden onze digitaliseringscapaciteit op en wisten een recordaantal van 570.000 nieuwe scans te realiseren. Daarnaast leverden we maatwerk voor spoedverzoeken en verruimden we de openingstijden van onze digitale loketten om goed bereikbaar te blijven. Zo voerden de collega's ruim 2.000 gesprekken met gebruikers via de chat en ontwikkelden we een methode om digitale bouwtekeningen uit te leveren.

Een deel van de werkzaamheden, bijvoorbeeld die van conservering, restauratie en inventarisatie, kwam tijdens de eerste lockdown stil te liggen. Om toch vanuit huis te kunnen blijven doorwerken, gingen we aan de slag met het verbeteren van onze archiefbeschrijvingen, waardoor in 2020 ruim 100 extra archieftoegangen beschikbaar kwamen. Op 2 juni werd de Expo weer geopend met alle maatregelen

die nodig waren om een veilig bezoek op 1,5 meter afstand mogelijk te maken. Ook de Studiezaal ging weer open, dit keer met een beperkt aantal bezoekers die per dagdeel konden reserveren.

Het bezoek aan Het Utrechts Archief verplaatste zich hierdoor in 2020 grotendeels van de fysieke naar de digitale locaties. Terwijl het bezoek aan activiteiten, tentoonstellingen en studiezaal met tweederde terugliep, steeg het digitale bezoek met ruim 10 procent naar een half miljoen bezoeken aan de website en 20 miljoen bekeken collectiestukken. Ook het bereik van social media steeg, met inmiddels ruim 25.000 volgers op de verschillende platforms, zoals Facebook, Twitter, LinkedIn en Instagram.

Top 3 meest geraadpleegde collecties via hetutrechtsarchief.nl:

- Beeldcollectie;
- Burgerlijke Stand;
- Domkapittel.



Hotspot Corona

Corona heeft een enorme impact op onze maatschappij. Daarom is deze bij de gemeente Utrecht al lopende het jaar aangemerkt als 'hotspot'. Dit betekent dat de gemeente, aanvullend op de reguliere selectie, informatie veilig stelt voor langdurige bewaring. Informatie die anders verloren zou gaan, wordt op deze manier toch bewaard. Het Utrechts Archief actief gaat hierbij ook zelf particuliere archieven en documenten verzamelen en ontsluiten, die in de toekomst een helder beeld geven van deze uitzonderlijke periode. Intussen zijn we gestart met het in kaart brengen van relevante websites, hebben we bewoners van de stad opgeroepen om foto's bij te dragen, en gingen we zelf op pad om het bijzondere stadsbeeld van deze periode vast te leggen.



Een nieuw meerjarenbeleidsplan 2021-2024

In 2021 stelden we ons nieuwe beleidsplan 'Werken aan een Innovatief, Inspirerend en Inclusief archief' op. De komende beleidsperiode gaan we aan de slag met drie speerpunten rondom duurzaam digitaal beheer, dienstverlening en publieksbereik en de doorontwikkeling van onze organisatie. In de publieksprogrammering zullen de stadsrechten en 900 jaar Utrecht in 2022 een belangrijke rol spelen. Organisatiebreed werken we eraan de collectie, programmering en organisatiesamenstelling beter te laten spiegelen met de samenleving, en hiermee inclusiever te worden.



Innovatie

Nu onze digitale collectie inmiddels uit miljoenen (meta)data bestaat, speelt deze een steeds grotere rol in de netwerken en platformen van de informatiemaatschappij. Hierbij investeren we voortdurend in innovatieve toepassingen die nodig zijn om de digitale toegankelijkheid te verbeteren. Dit doen we zowel door de collectie te digitaliseren, als door deze met nieuwe technologieën te ontsluiten. In het nieuwe beleidsplan is hiervoor een nieuw programma DiTo toegevoegd.

In 2020 ontwikkelden we al een aantal geslaagde toepassingen voor gebruikers. We maakten samen met de Universiteit Utrecht de applicatie **Utrecht in Perspectief**. Hierin kunnen gebruikers visueel door collectiestukken bewegen die via Linked Open Data zijn gekoppeld. In het verlengde hiervan publiceerden we de metadata van de beeldcollectie op Wikipedia. Hiermee kunnen ontwikkelaars zelf aan de slag met online toepassingen bij collectie.

De collectie bronnen van Het Utrechts Archief uit de periode van de Tweede Wereldoorlog werd aangesloten op het Netwerk Oorlogsbronnen, een grote winst voor onderzoekers die via één zoekingang vele deelcollecties kunnen doorzoeken. Ten slotte gingen ruim vierhonderd vrijwilligers online aan de slag met het verrijken van onze metadata. Hiermee kan het langlopende project Bevolkingsregisters 1850 – 1890 dankzij al deze inzet al begin 2021 worden afgerond!



Publieksprogramma

We begonnen het publieksprogramma in 2020 met een vliegende start: de bezoercijfers voor de geheel vernieuwde Expo waren hoog en verschillende presentaties waren voorbereid, in het bijzonder die bij de herdenking van de Utrechtse tramaanslag van 18 maart 2019.

Vanwege de eerste en tweede lockdown kon het grootste deel van de voorbereide publieksevenementen en tentoonstellingen helaas niet doorgaan. In de periode rond de zomer was er even lucht en ruimte voor meer bezoekers. Dit gaf de mogelijkheid tot de feestelijke onthulling van het Utrecht-schaakspel: sluitstuk van de heropening en gerealiseerd via crowdfunding. In september, tussen de eerste en tweede lockdown, openden we de tentoonstelling

Utrecht aan de Singel met bewonersverhalen, historische beelden en een interactieve presentatievorm op basis van Linked Open Data.

Tijdens de verplichte sluitingen organiseerden we een deel van onze activiteiten online. Via onze filmvoorstellingen via internet kon een onbeperkt aantal deelnemers meekijken. De Podcast met verhalen over het Rampjaar werd ruim 2.000 keer beluisterd, een geslaagde test met deze presentatievorm, die we nu verder gaan uitbouwen. De komende jaren gaan we ook in onze publieksprogrammering aan de slag met de geleerde lessen uit de Coronaperiode, om on- en offline zo optimaal te verbinden.



Aanwinsten

Hoewel persoonlijk contact in 2020 lastiger was, wisten we toch een aantal archieven, collecties en bijzondere exemplaren aan de collectie toe te voegen. In totaal groeide het volume in onze depots met 182 meter. Zo verwierven we nieuwe archieven van de Protestantse Gemeente Utrecht en het uitzendarchief van de voorgangers van RTV Utrecht (1989-2002), een schat aan bewegend beeld met 1500 uur televisie uit de pioniersjaren van de lokale omroep. Daarnaast waren er veel aanwinsten voor de fotocollectie, zoals een serie foto's van de bekende Utrechtse fotograaf Sijbbe Budde. Ten slotte was daar aan het eind van het jaar het grote pronkstuk: een tot dusver onbekende tekening van Pieter Van Liender van de Maliebaan in de 18e eeuw.



Gezicht op de Maliebaan, door Pieter Jan van Liender – Een tot dusver onbekende tekening uit een Franse privé-verzameling -

Pieter Jan van Liender (1727-1779) was een Utrechtse schilder en tekenaar, net als zijn broer Paulus en oom Jacob van Liender. Hij is vooral bekend om zijn stadsgezichten en landschappen. Het Utrechts Archief bezit verschillende tekeningen en aquarellen van de Van Lienders, die alle uitmunten in detaillering. Vooral de stoffering met bomen valt op in het werk van Pieter Jan van Liender. Tussen de bomen door trekt vaak een kerktoeren aan de horizon de aandacht, wat de tekeningen veel ruimtelijkheid en diepte geeft.

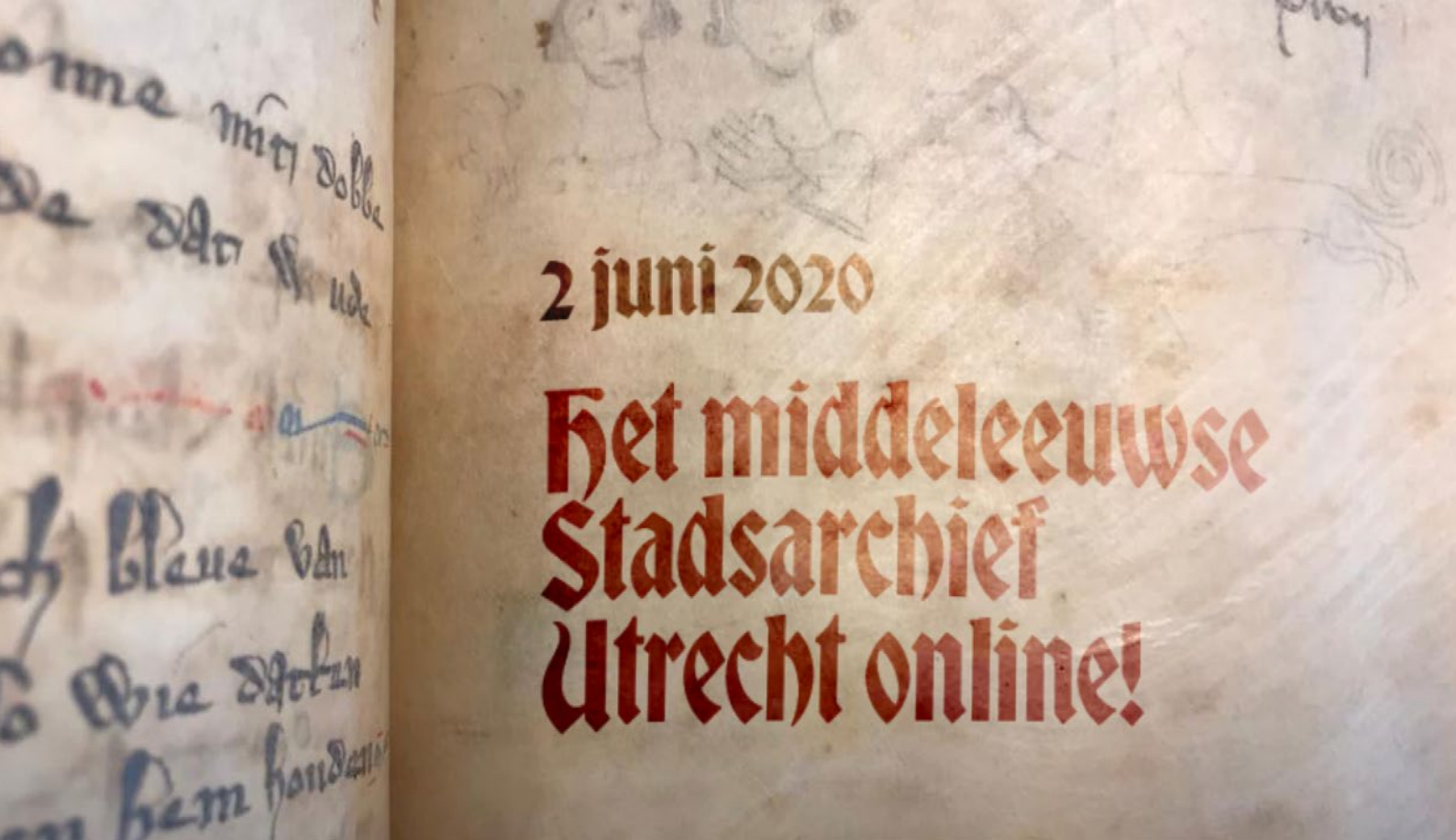
Dit geldt ook voor de verworven tekening van de Maliebaan. We zien hier door de bomen de Domtoren, maar het hoofdonderwerp is een bijzonder buitenhuis met een omheining en een poort. “Constant pour la Patrie” lezen we boven de poort (“standvastig voor het vaderland”). De Maliebaan is op deze tekening een nog grotendeels onbebouwde weg buiten de vesting van Utrecht. Het verhaal gaat dat omstreeks 1635 hier de beroemde Franse filosoof René Descartes (1596-1650) woonde, bekend van zijn uitspraak “cogito, ergo sum”).

De tekening was tot dusver onbekend en bevond zich in een Franse privé-verzameling.

Het is zeer uitzonderlijk dat een onbekende tekening van deze kwaliteit uit die tijd op de markt komt. Het Utrechts Archief was er dan ook veel aan gelegen de tekening te verwerven en voor het publiek te ontsluiten. Uiteindelijk kon het werk met steun van de Vriendenstichting aangekocht worden.

Het werk biedt veel informatie over de Utrechtse Maliebaan in de 18e eeuw. Er was al een vroeg 19e-eeuwse tekening die hetzelfde huis toont vanaf ongeveer dezelfde hoek, maar deze afbeelding is veel minder gedetailleerd en van latere oorsprong.

Merkwaardig aan dit werk is dat deze aan de beeldzijde is gesigneerd met “Jean vander Heijden 1678”. Dit is een later, vermoedelijk in Frankrijk aangebrachte signatuur. De originele signatuur van Pieter van Liender staat op de achterzijde van het blad. Zodra de Expo van Het Utrechts Archief weer toegankelijk is, wordt de tekening feestelijk tentoongesteld.



Conservering en digitalisering

Onze doelstelling is om elk jaar een half miljoen digitale archiefstukken online te publiceren. Vanwege de lockdowns steeg het aantal digitaliseringsverzoeken van gebruikers aanzienlijk. We konden het grootste deel ervan honoreren en waren daarnaast met extra financiering in staat het oud archief van de Ridderlijke Duitse Orde online te publiceren. Met steun uit het landelijke erfgoedprogramma Metamorfoze kwam op 2 juni 2020 ook het Middeleeuwse deel van het stadsarchief online.

>>> Bekijk het filmpje [Het Stadsarchief Digitaal](#)

In totaal publiceerden we in 2020 bijna 760.000 scans. Inmiddels zijn we ook gestart met de conservering en digitalisering van kwetsbare stukken van het Stadsbestuur 1577-1795, eveneens met steun vanuit Metamorfoze. Daarnaast produceren we deze beleidsperiode nog eens een half miljoen extra scans, die innovatief worden ontsloten in ons nieuwe programma DiTo.



Toezicht en inspectie

In het laatste kwartaal van 2020 startte de gemeentearchivaris als toezichthouder de nulmeting op het ruimtelijk domein bij de gemeente Utrecht, het sluitstuk in een reeks van vijftien inspecties die liep vanaf 2015. De cyclus van strategisch en tactisch informatieoverleg kon door de Coronapandemie minder intensief worden gevoerd, maar liep wel door in 2020. In 2020 actualiseerde HUA daarnaast de samenwerkingsovereenkomsten met VRU, GGDru, BghU en RUD Utrecht voor het toezicht.



Organisatie

In 2020 vond het sluitstuk plaats van een langjarig project om digitaal te gaan werken. Hiermee hebben alle medewerkers nu een digitale werkplek met online toegang tot de collectiebeheersystemen, de website van HUA, het intranet en alle andere systemen die nodig zijn om digitaal te werken. Bij aanvang van de eerste lockdown was de implementatie nog volop gaande, maar toch ver genoeg gevorderd om een groot deel van ons werk vanuit huis te laten doorgaan.

In 2020 werd de samenwerking van HUA met Het Flevolands Archief (HFA) volgens de afgesproken planning afgerond. De afgelopen jaren organiseerden we de oprichting van HFA door inzet op het gebied van de directievoering, digitale dienstverlening, e-Depot en de bedrijfsvoering. HFA is inmiddels zo ingericht dat de organisatie zelfstandig verder kan gaan, onder de kundige leiding van de nieuwe directeur Marloes van der Sommen. Met de Gemeente Nieuwegein werd een nieuwe dienstverleningsovereenkomst gesloten voor de periode tot en met 2026.

Eind 2020 mochten we maar liefst twee nieuwe afdelingshoofden verwelkomen in onze organisatie. Met Kaj van Vliet, hoofd Inspectie & Collectiebeheer (terug van weggeweest) en Karen Wegereef, hoofd Publiek & Presentatie, gaan we met veel kennis, ervaring en enthousiasme aan de slag om ons beleidsplan de komende jaren succesvol uit te kunnen voeren. Per 1 november 2020 werd Kaj van Vliet opnieuw benoemd als gemeentearchivaris voor Utrecht en Nieuwegein en rijksarchivaris in de provincie Utrecht.



In memoriam: onze vice-voorzitter Vincent van der Burg (1945 -2020)

Tot ons grote verdriet hebben we in 2020 afscheid moeten nemen van onze geliefde vice-voorzitter, Mr. Dr. Vincent Arthur Maria van der Burg. Na een lange carrière als wetenschapper, advocaat en lid van de Tweede Kamer, zette hij zich vanaf 1998 als Rijksbestuurder met grote toewijding in voor de missie van Het Utrechts Archief om de bronnen van het Utrechtse verleden te bewaren en toegankelijk te maken. Met zijn indrukwekkende kennis van de Utrechtse geschiedenis heeft hij als bestuurder een zeer belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van onze organisatie en wij missen hem dan ook zeer.



Bestuur

Het bestuur van Het Utrechts Archief bestond in 2020 uit:

Mw. Anke Klein, voorzitter
 Dhr. Vincent van der Burg
 Dhr. Rob van Muilekom
 Mw. Ineke Jansen
 Mw. Anja Smit
 Dhr. Robert Strijk
 Mw. Linda Voortman

Kerncijfers 2020

| | |
|---------------------------|--------------------|
| Instroom papieren archief | 182 meter |
| Collectie totaal | 33.493 meter |
| Archiefstukken online | 7,3 miljoen scansv |
| Bezoekers locaties | 9.812 |
| Bezoekers digitaal | 488.344 |
| Medewerkers | 43 FTE |
| Vrijwilligers | Ruim 400 online |

Met dank aan...

Wij danken de volgende fondsen en subsidienten voor de bijdragen die we in 2020 ontvingen:

De Stichting Elise Mathilde Fonds
 De Van Baaren Stichting
 Het GO Fonds

Het Mien van 't Sant Fonds
 Het Mondriaanfonds
 Het Programma Metamorfoze



**HET
UTRECHTS
ARCHIEF**